

DLA doktori értekezés tézisei

Nagy Katalin

A kiterjesztett fuvolatechnika

A fuvolajáték új hangzáslehetőségeinek áttekintése technikai, akusztikai,
pedagógiai és zeneirodalmi szempontból

Témavezető: Ittész Gergely

Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem

28. számú művészet- és művelődéstörténeti
tudományok besorolású

doktori iskola

Budapest

2010

I. A kutatás előzményei

A modern fuvolatechnika, vagy kiterjesztett fuvolatechnika, mely utóbbi kifejezés az angol *extended flute technics* magyar nyelvű tükörfordítása, számos, a múlt században megjelent elméleti munka tárgyát képezte. Ezen munkák elsősorban tapasztalati úton gyűjtött tudásanyagot tártak elénk, sokszor még a teljesség igénye nélkül. Céljuk, a kiterjesztett technikák népszerűsítése volt, azok képzésének és zenei kompozíciókon belüli alkalmazásának lehetőségére felhívni a figyelmet. A múlt században született igen jelentős hatású munkák (például: Bruno Batrolozzi: *New Sounds for woodwind*, Oxford University Press 1967; Thomas Howell: *The Avant- Garde Flute – A Handbook for Composers and Flutists*, University of California Press, 1974.; Robert Dick: *The other Flute*, Oxford University Press 1975.) összefoglalják az addig ismerté vált technikákat, ezeket azonban sokszor vagy csak gyakorlásaik során szerzett tapasztalataikra vezetik le, így, megfelelő háttértudást nem biztosítanak még, vagy nem egészen helytálló információt tartalmaznak. A tárgykörben megjelent munkák tudományos szemléletét tekintve kijelenthetjük, hogy

elsődleges céljuk a népszerűsítés, a tárgykörben való tudományos kutatások serkentése, az addig összegyűjtött anyagok gyakorlatba való átültetésének segítése volt. A témával kapcsolatban a magyar művészek is nagyon sok fontos tanulmányt jelentettek meg (például: Ittzés Gergely *A modern fuvolatechnika módszertani alkalmazása* Budapest, Fuvolaszó, 2004/2; *Kettősfogások a fuvolán*, Matuz István: *Apolló, Pán meg az újjrendelmélet* Fuvolaszó 2004/2). Komoly eredményként könyvelhetik el a szerzők, hogy munkájuk gyümölcseképpen a fuvolások, zeneszerzők és akusztikus szakemberek nyitottabbá váltak az Új-ra, egyre több alkalommal illesztve be azokat a zenei kompozíciókba. A tárgykör dinamikus fejlődő volta miatt sok munka nem tartalmaz már naprakész információkat. A kiterjesztett fuvolatechnikák elterjedésével és elfogadottá válásával felmerül az igény egy összefoglaló munka megszerkesztésére, mely a megfelelő elmélet, gyakorlati információkat is tartalmazza, zeneirodalmi utalásokkal, fuvolapedagógiai vonatkozásait is megemlítve.

II. Források

A dolgozat felépítését tekintve három fő témakör forrásait vette alapul:

1. A fuvola fejlődéstörténete:

E témakörhöz, mely bevezetésül szolgál, legfőbb forrásul Ardall Powell által szerkesztett tudományos ismeretterjesztő *Flutehistory*-ját vette alapul a dolgozat (<http://www.flutehistory.com/Resources/Documents/technology.php3>) több más igen fontos elméleti munkával kiegészítve (például: Böhm, Theobald *Die Flöte und das Flötenspiel*, 1871.; Rockstro, Richard Shepherd, *A Treatise on the Construction the History and the Practice of the Flute*, London, Reprint, Buren NL: Frits Knuf, 1986).

A. Powell műve rendkívül behatóan ismerteti a fuvola változásait az évszázadokon keresztül.

2. A fuvola hangképzési tulajdonságai, alapvető akusztikai jellemzői

A fuvola kiterjesztett technikáinak alapvető akusztikai hátterének megértéséhez elengedhetlen tiszta képet nyújtani a

fuvola hangkeltéséről, melyhez többek között a következő irodalmak nyújtottak segítséget: Tarnóczy Tamás: *A zenei akusztika* Budapest, Zeneműkiadó, 1982.;

Pap: *Jaj nektek, asszonyok!*- *Az ajaksípokról*
<http://www.termeszetvilaga.hu/tv2001/tv0106/sip.html>

3. A kiterjesztett fuvolatechnika

A rendkívül gazdag irodalomból a legfontosabbak: Ittzés Gergely *A modern fuvolatechnika módszertani alkalmazása* Budapest, Fuvolaszó, 2004/2; *Kettősfogások a fuvolán*, Matuz István: *Apolló, Pán meg az ujjrendelmélet* Fuvolaszó 2004/2; Batrolozzi, Bruno: *New Sounds for woodwind*, Oxford University Press 1967; Howell, Thomas: *The Avant- Garde Flute – A Handbook for Composers and Flutists* – University of California Press, 1974.; Dick, Robert: *The other Flute*, Oxford University Press 1975.

Ezen művek tartalmazzák az új hangkeltési lehetőségek leírásait, néhol előadási tanácsokat. A magyar munkák forradalmasítják a kiterjesztett technikák jelölésrendszerét és

gazdag információanyagot közölnek a technikák felhasználási lehetőségeiről.

III. Módszer

Az értekezés céljával tűzi ki a máig ismert és használt kiterjesztett fuvolatechnikák ismertetését, működési elvüket, gyakorlati megvalósításuk módját, fuvolapedagógiai vonatkozásait és fontos zeneirodalmi példákat soroltat fel.

Első fejezeteiben áttekinti a fuvola fejlődéstörténetének ide vonatkozó részeit, a fuvola hangkeltésének alapvető törvényeit. Ez a szerkesztési elv korábbi forrásokban nem lelhető fel, az értekezés írója ezt a hiányt kísérelte meg pótolni.

IV. Eredmények

Összefoglaló jellegű tanulmány, teljes képet vázol fel a fuvola ismert kiterjesztett technikáiról elméleti, gyakorlati és zeneirodalmi szempontok alapján.

V. Az értekezés tárgyköréhez kapcsolódó tevékenység dokumentációja

Az értekezés szerzője folyamatosan tanulmányozza és alkalmazza hangversenyek keretén belül a kiterjesztett fuvolatechnikákat.

2005-ben Párizsban a kortárs, Jonathan Harvey: Run before lightning című művének legjobb előadásáért járó díjat kapta a Jean- Pierre Rampal Nemzetközi Fuvolaverseny keretén belül.

A TeTraVERSI Fuvolanégyessel számos kiterjesztett fuvolatechnikákra íródott zeneművet állítottak színpadra (például: Horváth Balázs *Quartetto per flauti* 2006., Bánkői Gyula: *Angyaltánc*, 2005.) és vettek lemezre. (például: M. Hynes: Négy Korál Carinthe-nak, CD: Kitalált Emlékek, Fon-Trade Music, 2006)